



**yw** 3rd European  
Youth Work  
Convention

# Završna deklaracija

## 3. Europske konvencije o radu s mladima

## Putokazi za budućnost

**Bonn, 10. prosinca 2020.**



### 3. EUROPSKA KONVENCIJA O RADU S MLADIMA „DIGITALNA KONVENCIJA“

## DEKLARACIJA

### Uvod

Pod zajedničkim predsjedanjem Njemačke Europskom unijom i Vijećem Europe, otprilike 1000 sudionika okupilo se na virtualnoj 3. Europskoj konvenciji o radu s mladima. Konvenciju je potaknula jedinstvena politička konvergencija koja nastoji provesti Europsku agendu za rad s mladima pomoću Bonskog procesa. Konvencija je početak toga.

Svi sudionici pripadaju dinamičnoj „zajednici prakse“ u području rada s mladima i dolaze iz 50 europskih zemalja koje su zastupljene na Konvenciji. Ta iznimno raznolika zajednica prakse (vidjeti u nastavku) raspravljala je o ovoj završnoj Deklaraciji i izravno joj je pridonijela.

3. Europska konvencija o radu s mladima izričito nastoji upotpuniti Europsku agendu za rad s mladima, poštujući istodobno njezin politički okvir te opisujući buduće korake, radnje i mjere koje treba poduzeti u sklopu Bonskog procesa. Ovom završnom Deklaracijom nastoje se obuhvatiti rasprave sudionika kako bi se zajednicu prakse u području rada s mladima u sklopu Bonskog procesa motiviralo i usmjerilo diljem Europe. Završna Deklaracija isto tako nastoji osnažiti političku predanost, na svim razinama, održavanju, razvoju i inovacijama u radu s mladima diljem Europe.

Stoga se ova završna Deklaracija izravno obraća zajednici prakse u području rada s mladima u Europi kao važnom, aktivnom i odgovornom dioniku u Bonskom procesu. Zajednice prakse definirane su kao proces socijalnog učenja kada „osobe koje imaju zajednički interes za predmet ili područje surađuju tijekom duljeg razdoblja, razmjenjujući ideje i strategije, pronalazeći rješenja i stvarajući inovacije“. Zajednica prakse u području rada s mladima treba biti sasvim uključiva i obuhvaćati *sve vrste rada s mladima*, bez obzira na kojoj se metodi ili formatu temelji te *sve vrste osoba koje rade s mladima*, bilo da su plaćeni ili volonteri, bilo da im je to životni poziv, kratkoročna obveza ili obveza na nepuno radno vrijeme, bilo da su obrazovani formalnim kurikulumima ili neformalnim osposobljavanjem. Također treba obuhvaćati osobe koje rade s mladima, a dolaze iz 50 zemalja zastupljenih na Konvenciji.

## **Zajednica prakse u području rada s mladima** uključuje:

osobe koje rade s mladima i voditelje mladih, upravitelje rada s mladima, nositelje projekata, akreditirane i neovisne organizacije za rad s mladima, trenere, istraživače, obrazovatelje osoba koje rade s mladima, lokalne zajednice i općine, nacionalne agencije koje provode programe za mlade Erasmus+ i Europske snage solidarnosti, predstavništva mladih, mlade i tvorce politika na svim razinama upravljanja.

Na 3. Europskoj konvenciji o radu s mladima poziva se na zajednička djelovanja (ili na zajedničko *usmjerenje* prema našim djelovanjima) u sklopu Bonskog procesa, bilo na lokalnoj, regionalnoj, nacionalnoj ili europskoj razini. Međutim, rad s mladima u Europi provodi se u različitim okružjima i okolnostima. Stoga bi se smjernice sadržane u ovoj završnoj Deklaraciji za Bonski proces trebale dopuniti kreativnim, predanim i odlučnim radom zajednice prakse kako bi se dodatno definirale radnje koje su prilagođene ulozi, potrebama i ciljevima različitih praksi rada s mladima.

Pogled u budućnost otkriva nadolazeću 4. Europsku konvenciju o radu s mladima. To je snažan poticaj za trenutačno djelovanje u sklopu Bonskog procesa – moći se osvrnuti za pet godina na postignuća, napredak i uspjeh radnji i mjera predloženih 3. Konvencijom. Naše obzore, međutim, treba još proširiti. Završna Deklaracija utemeljena je u glavnoj, dugoročnoj viziji koju i izražava. Stoga proces održavanja, razvoja i inovacija rada s mladima u Europi ne bi trebao biti ograničen samo na sljedećih pet godina. Strategija EU-a za mlade do 2027.<sup>1</sup> i Strategija sektora za mlade Vijeća Europe do 2030.<sup>2</sup> omogućuju zajednici prakse u području rada s mladima da nastavi s radom i izvan vremenskih okvira Konvencija. Tijekom sljedećih godina privremeno praćenje obje strategije omogućit će pravodobno razmatranje učinkovitosti Bonskog procesa, ususret 4. Konvenciji i nakon nje, kao pokretača Europske agende rada s mladima.

## **Kontekst i pozadina**

### **Socijalna situacija mladih u Europi**

Stalne promjene i globalni izazovi poput pandemije bolesti COVID-19 snažno su ukazali na to *da budućnost nije onakva kakva je bila* – ono što se prije predviđalo, u zdravstvu, gospodarstvu, okolišu i tehnologiji,

---

<sup>1</sup> <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/en/TXT/?uri=CELEX:52018DC0269>

<sup>2</sup> <https://www.coe.int/en/web/youth/youth-strategy-2030>

više nije vjerojatno ili čak moguće. Iako je promjena stalna i uvijek će biti takva, očito je nastupilo vrijeme neizvjesnosti. U društvima diljem Europe javlja se porast antidemokratskih tendencija, zajedno s promjenom i smanjenjem prostora u kojima djeluje civilno društvo i kršenjem ljudskih prava. Povjerenje u javne vlasti sve je slabije. Sve veći nedostaci u socijalnoj strukturi potkopavaju stabilnost i zakonitost demokratskih institucija. Kako raste populizam, društva se uglavnom polariziraju, a lažnih vijesti sve je više. Sve se to zbiva u okruženju krize koje su mladi itekako svjesni, što nedvojbeno ugrožava socijalnu koheziju i umanjuje kvalitetu života (predstavljajući, na kraju, egzistencijalnu prijetnju) i u digitalnom svijetu koji u svakodnevnom životu postaje sveprisutan, katkad i s negativnim osobnim i društvenim posljedicama.

Takva društvena promjena očito utječe i na mlade, često nerazmjerno. Mladi koji pripadaju osobito marginaliziranim skupinama, suočeni s višestrukom diskriminacijom, posebno su pogođeni povećanjem društvenih nejednakosti i nedostatkom društvene pravde. Ipak, mladi su ti koji pokazuju kreativnost i maštu te otpornost pri suočavanju s nesigurnošću i poremećajima u svojim životima. Trebali bi se moći nositi s time tako da imaju puni pristup ostvarivanju svojih prava. Međutim, mnogim mladima još uvijek su uskraćena njihova prava ili nisu upoznati s njima te stoga ne mogu učinkovito izraziti svoja stajališta i mišljenje. One „aktivne“ i „osnažene“ mlade koji izraze svoje potrebe, stajališta i uvjerenja, društva i zajednice u kojima žive često zanemaruju ili ignoriraju. Mnogim mladima i dalje u velikoj mjeri nedostaje potpora da sudjeluju prema vlastitim pravilima i na način koji smatraju važnim. Predanost prema vjerodostojnom zajedničkom stvaranju sadašnjosti i budućnosti s mladima još uvijek nije rutinski zaživjelo u praksi. Posljedice su višestruke danas za mlade, njihovu budućnost i budućnost društava i svih nas.

Neformalno obrazovanje i učenje, u sklopu obrazovnih, participativnih, osnažujućih, izražajnih i uključivih vrijednosti rada s mladima, pruža mladima osjećaj djelovanja. Rad s mladima, kao jedan od aspekata građanskog obrazovanja, također bi se trebao usredotočiti na odnose moći, međusektorske aspekte, društvenu pravdu, emancipaciju i istinsko sudjelovanje mladih. Rad s mladima trebao bi biti vodič za rješavanje problema nejednakosti. Mladima treba posvetiti pozornost i pružiti im priliku da sudjeluju u zajedničkom stvaranju europskih politika. Vraćajući se ponovno svojoj građanskoj misiji, rad s mladima pomaže u stvaranju kritičkog građanstva mladih koje može odgovoriti na suvremene izazove s kojima se Europa suočava kao demokratski projekt.

## **Europski rad s mladima i rad s mladima u Europi**

Do početka 21. stoljeća malo se govorilo o „radu s mladima“ na europskoj razini. U novije vrijeme, serija publikacija o povijesti rada s mladima u Europi

pojašnjava što se događalo u prošlosti<sup>3</sup> i kako rad s mladima može biti koristan u sadašnjosti. To je dovelo do Europskih konvencija o radu s mladima 2010. i 2015. te u 2020. godini.

Rad s mladima diljem Europe odražava *raznolikost* na mnogo načina – u svojim povijesnim temeljima, filozofiji, praksi, resursima i profesionalizmu. Istodobno, raznolikost rada s mladima diljem Europe već ima snažno *zajedničko stajalište* – ne samo u svojoj želji za podupiranjem i zaštitom **prostora** u kojem se mladi mogu izraziti i biti nezavisni nego i **pružanjem mogućnosti** mladima da sposobno i pouzdano poduzmu sljedeće korake u svojim životima<sup>4</sup>. Prošlo desetljeće pružilo je političku potporu radu s mladima unutar Europske unije<sup>5</sup> i Vijeća Europe<sup>6</sup>. Nedavna rezolucija Vijeća EU-a<sup>7</sup> kojom se podupire osnivanje Europske agende za rad s mladima pod njemačkim predsjedanjem Europskom unijom potvrdila je tu političku predanost.

Temeljitiye aktivnosti u području istraživanja, politike i prakse rada s mladima otkrivaju važne smjerove razvoja za rad s mladima u Europi. Međutim, također otkrivaju da su strukture rada s mladima diljem Europe i dalje fragmentirane, nestabilne i nepotpune. I dalje ima mnogo izazova koji su istaknuti u nedavnoj rezoluciji Vijeća pod sljedećim općim nazivima: koncept, sposobnost, vjerodostojnost, povezanost, kriza i prilika.

Rad s mladima više nije samo sredstvo ili mehanizam za podupiranje težnji šire politike za mlade – to je sada istaknuto područje politike i prakse. Međutim, nikada nema prostora za opuštanje. Rad s mladima u osnovi je društvena praksa koja se istodobno povezuje s prevladavajućim i promjenjivim strukturama društava u kojima djeluje te ih preispituje. Rad s mladima može biti uvjetovan i dvojabama o svojoj vrijednosti i prevelikim očekivanjima o tome što može postići, dok usred svega toga pronalazi svoje središte. Njegova politička i financijska potpora nikada se ne može podrazumijevati sama po sebi, jer sam rad s mladima teži smjeru u kojem njegovo mjesto postaje „mali, ali važan dio društvenih i obrazovnih politika“. Naime, snažnim raspravama i samokritičkom promišljanju unutar zajednice prakse u području rada s mladima mora se usklađeno i kolektivno zalagati

<sup>3</sup> <https://pjp-eu.coe.int/en/web/youth-partnership/history-of-youth-work>

<sup>4</sup> <https://pjp-eu.coe.int/documents/42128013/47262202/Declaration/2f264232-7324-41e4-8bb6-404c75ee5b62>; [https://pjp-eu.coe.int/documents/42128013/47262187/The+2nd+European+Youth+Work+Declaration\\_FINAL.pdf/cc602b1d-6efc-46d9-80ec-5ca57c35eb85](https://pjp-eu.coe.int/documents/42128013/47262187/The+2nd+European+Youth+Work+Declaration_FINAL.pdf/cc602b1d-6efc-46d9-80ec-5ca57c35eb85)

<sup>5</sup> <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex%3A42010Y1204%2801%29>

<sup>6</sup> [https://search.coe.int/cm/Pages/result\\_details.aspx?ObjectId=0900001680717e78](https://search.coe.int/cm/Pages/result_details.aspx?ObjectId=0900001680717e78)

<sup>7</sup> [https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=uriserv%3AOJ.C\\_.2020.415.01.0001.01.ENG&toc=OJ%3AC%3A2020%3A415%3ATOC](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=uriserv%3AOJ.C_.2020.415.01.0001.01.ENG&toc=OJ%3AC%3A2020%3A415%3ATOC)

za sigurniju infrastrukturu rada s mladima koja može omogućiti učinkovito djelovanje na terenu. Ravnoteža između baze i infrastrukture na kraju će odrediti održivost i rast rada s mladima.

Naposljetku, uvijek je prisutno pitanje povjerenja. To je važan element odnosa rada s mladima, ali nije uvijek vidljiv unutar zajednice prakse u području rada s mladima, bilo u njegovim različitim dijelovima ili u njegovoj različitoj hijerarhiji. Uspostava ili ponovno osnaživanje povjerenja bit će dio Borskog procesa i poticaj koji će ga unaprijediti.

## **Provedba Europske agende za rad s mladima u Borskom postupku**

Poruka Europskoj zajednici prakse u području rada s mladima:

„Ne pitajte što Borski proces može učiniti za nas nego što mi možemo učiniti za Borski proces – kao **naš** doprinos Europskoj agendi za rad s mladima.“

Razni su dokumenti razmotreni na 3. Europskoj konvenciji o radu s mladima. Završna Deklaracija ne želi ih ponavljati, ni sadržajno ni strukturno. Niti želi „izmisliti kotač“. Kao što je netko jedanput rekao, ako to učinite, „molim vas pobrinite se da bude okrugao!“ Postoje, međutim, dva važna preliminarna opažanja. Prvo, uvijek bismo trebali težiti očuvanju već postojećih dobrih struktura i praksi, njihovu razvoju kada se pojavi potreba, te prostoru za inovacije u našem razmišljanju, organizaciji i praksama. To je najbolje do sada pokazala prilagodljivost rada s mladima u protekloj godini. Drugo, nikada ne smijemo isključiti mogućnost, odnosno vjerojatnost, da će biti novih oblika rada s mladima kako se budu pojavljivali novi izazovi.

Na temelju zaključaka zajednice prakse u području rada s mladima na Konvenciji predlaže se sljedeći okvir za provedbu Borskog procesa.

# Rad s mladima raste diljem Europe

## Osiguravanje rada s mladima

„Stvorite prostore kako biste čuli mišljenje mladih, nemojte samo ponuditi prostore i program.“

Osnaživanje rada s mladima u Europi ključan je cilj Borskog procesa. Cilj zajednice prakse u području rada s mladima trebao bi biti visoko postavljen – **razviti i proširiti ponudu rada s mladima**, doprijeti do više mladih i uključiti ih, posebno kako bi se osiguralo da mladi iz različitih društvenih sredina, uključujući one koji imaju manje mogućnosti, imaju pristup radu s mladima. Nadalje, u Europi poslije pandemije rad s mladima mora težiti inovacijama i napredovati dalje od već poznatih putova. Granice i parametri rada s mladima, s obzirom na dob, ciljne skupine, pitanja i možda druge dimenzije, trebali bi se osnažiti kako bi se uspostavio temelj na kojem bi se zalagalo za rast rada s mladima.

## Lokalna ponuda rada s mladima

Konvencija je pozdravila ideju o uspostavi načela temeljne ponude rada s mladima za mlade diljem Europe. Iako će prekogranična mobilnost i rad s mladima na europskoj razini uvelike pridonijeti pružanju mogućnosti mladima, to će se zapravo provoditi na lokalnoj i nacionalnoj razini. Europske politike mogu imati važnu ulogu u podupiranju razvoja ponude. Pokazatelji kvalitete mogu se postaviti na europskoj razini kako bi se potaknula lokalna i nacionalna praksa.

Na temelju stručnosti i praktičnog iskustva u području rada s mladima, nekoliko elemenata smatra se ključnima:

- **okvir za određivanje standarda**, uključujući pokazatelje, te osiguravanja održivosti rada s mladima, posebno na lokalnoj razini;
- **ponuda ne mora biti jednaka svuda**. Međutim, svakako bi trebala uključivati jačanje kapaciteta svih dionika i održivo financiranje, uključujući programe nevladinih organizacija. Trebala bi obuhvatiti prostore za rad s mladima te rad s mladima na ulici i digitalni rad s mladima;
- zajedničko **upravljanje** koje uključuje organizacije za mlade, osobe koje rade s mladima i relevantna tijela;
- **stvaranje prostora** kako bi se čulo mišljenje mladih te kako bi se osigurao odgovor na njihove potrebe.
- težiti povezivanju i **stvaranju veza** s drugim područjima u javnom i privatnom okružju, uključujući formalno obrazovanje, zapošljavanje i strukovno osposobljavanje, zdravlje, stanovanje, pravosuđe, kulturu, sport, razvoj tehnologije, medije i socijalnu skrb;

- visoka razina pristupačnosti mladima iz različitih sredina i različitih profila. Stoga bi temeljna ponuda rada s mladima trebala uključivati **jasnu strategiju za unaprjeđenje socijalne uključenosti i raznolikosti** među mladim sudionicima;
- potrebno je imati proaktivnu strategiju koja **uključuje promišljanje postojećih struktura za postizanje učinkovitijeg informiranja** kako bi se više mladih uključilo u rad s mladima;
- potrebno je osigurati način za usmjeravanje i **uključivanje novih inicijativa** mladih, u duhu socijalnih inovacija i poduzetništva, u osnovnu ponudu rada s mladima.

### **Zajednica prakse u području rada s mladima na lokalnoj razini**

Konvencija je dala važnu ulogu lokalnoj razini donošenja politika koju može imati u pružanju potpore lokalnoj zajednici prakse. Potrebna su **znatna dodatna ulaganja kako bi se ojačalo pružanje usluga kvalitetnog rada s mladima na lokalnoj razini.**

Zajednica prakse u području rada s mladima na lokalnoj razini trebala bi se temeljiti na suradnji između lokalnih vlasti/općina i lokalnih organizacija za rad s mladima s osobama koje rade s mladima kojima je to plaćen posao i volonterima. Europska povelja o radu s mladima na lokalnoj razini<sup>8</sup> koristan je alat za početak stvaranja te zajednice. Analiza stanja postojećeg pružanja usluga rada s mladima, njegovih potreba i prednosti prvi je korak prema izradi razvojnog plana rada s mladima na lokalnoj razini. Mladi bi se trebali aktivno uključiti kako bi izrazili svoje potrebe, ali i oblikovali svoje okruženje, svoj fizički prostor za rad s mladima koji se nalazi u lokalnom susjedstvu. Lokalni centri za mlade mogu u svojem djelovanju primijeniti kriterije kvalitete koje je utvrdilo Vijeće Europe za oznaku kvalitete za centre za mlade<sup>9</sup>.

Nacionalnim okvirima politika (za mlade) mogu se stvoriti poticaji za lokalno donošenje politika (za mlade) s pomoću mehanizama sufinanciranja i postavljanja standarda. Posebnu pozornost treba posvetiti ruralnim područjima kako bi poduprli razvoj kvalitetnog rada s mladima i stvaranje zajednice prakse.

### **Financiranje rada s mladima i organizacija za mlade**

Rad s mladima u Europi zahtijeva **veća ulaganja u financiranje** kako bi se zadovoljila sve veća potražnja i očekivanja. To zahtijeva zakonske odredbe kojima se osiguravaju mehanizmi financiranja rada s mladima na svim razinama, od lokalne do europske. Trebalo bi donijeti **Europsku povelju** kako bi se potaknulo pravilno upravljanje na svim razinama pri stvaranju sustava financiranja.

<sup>8</sup> [https://www.europegoeslocal.eu/wp-content/uploads/2019/10/20191002-egl-charter\\_ENG\\_online.pdf](https://www.europegoeslocal.eu/wp-content/uploads/2019/10/20191002-egl-charter_ENG_online.pdf)

<sup>9</sup> <https://www.coe.int/en/web/youth/quality-label-for-youth-centres>



U tom pogledu, za rad s mladima potrebno je financiranje koje:

- ima jasne procese za pristup, transparentno je u provedbi, koordinirano i izbjegava preklapanja;
- jača **financijsku održivost organizacija za mlade** i omogućuje im da stvore složenije i dugoročnije strategije od onih koje se samo temelje na programu ili financiranju projekta;
- se **provodi na temelju dokaza**, u kojemu su stvarne potrebe rada s mladima vidljive u vrstama i iznosima financiranja;
- omogućuje osiguravanje **osnovnih uvjeta i zaštite za volontere i stručnjake koji rade s mladima**, uključujući osiguranje, minimalne plaće i sigurnosne mjere u slučaju preopterećenosti;
- **nije preopterećeno pravilima**, a da se pri tome ne zanemaruje važnost upravljanja, odgovornosti i kvalitete.

Europski programi financiranja Europske unije i Vijeća Europe također bi trebali nastojati:

- **jačati međusektorski pristup i prioritete glavnog rada s mladima** u ukupnom europskom financiranju (kao što su Europske snage solidarnosti, Europski socijalni fond, Sporazum o klimi i Obzor 2020.);
- osigurati **bolji pristup rada s mladima europskom financiranju** promicanjem mogućnosti, podizanjem svijesti o zajednici prakse u području rada s mladima i uključivanjem više mladih u financirane aktivnosti;
- osigurati da potporne strukture (poput nacionalnih agencija za provedbu programa za mlade EU-a i Europske zaklade za mlade) ne nude samo sredstva nego i **dugoročniju potporu i viziju**;
- biti **prepoznati kao alati** za postizanje ciljeva politike, uključujući provedbu Europske agende za rad s mladima u sklopu Borskog procesa.

## Razvoj kvalitete

**Kvaliteta**, i kako je mladi doživljavaju, **bitna** je ako žele **sudjelovati, uključiti se i iskoristiti mogućnosti učenja** koje nudi rad s mladima. Stoga su prvi dojmovi o radu s mladima, koji se za većinu njih događa na lokalnoj razini, presudni.

Ipak, pitanje **kako poduprijeti daljnji razvoj kvalitete rada s mladima** vrlo je široko i ima razne dimenzije. Kreće se od okvira koji uključuju kvalitetan rad s mladima do načina na koji bi se on trebao razvijati, od sustava osiguranja kvalitete i razvoja pokazatelja kvalitete do shema razvoja kompetencija te od dugoročnog održivog financiranja do razvoja politika i prakse utemeljenih na dokazima.

Razvoj kvalitete u radu s mladima usko je povezan s drugim pitanjima te se stoga o tomu **treba raspravljati na cjelovit i istodobno strukturiran način** te mu kao takvom i **pristupiti**. Treba se usredotočiti na konkretne aspekte, istodobno ih povezujući sa širom slikom politike i prakse rada s mladima i **temeljnim vrijednostima i načelima rada s mladima**. To je povezano s činjenicom da su kontekst u kojem bi se razvoj kvalitete trebao provoditi i točke iz kojih bi trebao započeti vrlo različiti, čak i ako su im ciljevi uglavnom isti.

Mnoge ideje koje su se pojavile tijekom rasprava o kvaliteti bile su u skladu s već postojećim strukturama, inicijativama i smjernicama koje su još uvijek nedovoljno vidljive. Stoga je prijeko **potrebno više informirati o postojećim strukturama i mehanizmima potpore** te ih učiniti dostupnijima lokalnoj razini. Neki primjeri postojeće potpore koji bi se trebali primijeniti te dalje širiti i aktivirati bili su Europska strategija za osposobljavanje<sup>10</sup>, Oznaka kvalitete Vijeća Europe za centre za mlade i Europska povelja o radu s mladima na lokalnoj razini.

Sve to upućuje na središnji zaključak da je vjerojatno temeljna potreba za razvojem kvalitetnog rada s mladima **razvijanje jasnijih struktura za suradnju i zajedničko stvaranje unutar i između svih razina** i skupina dionika u zajednici prakse u području rada s mladima. Jasno je izražena potreba za **jačanjem postojećih mreža na svim razinama** te istodobno pronalaženjem ili stvaranjem struktura i prostora koji **međusobno povezuju te različite mreže** te uspostavom jasnih i koordiniranih postupaka za širenje informacija uz stalan dijalog i zajednički rad na zajedničkim pitanjima kvalitete.

Rasprave o razvoju kvalitete također su pojačale potrebu za:

- **uspostavljanjem standarda zanimanja** i stvaranjem usklađenih smjerova, relevantnih kurikuluma i odgovarajućih institucija za obrazovanje i osposobljavanje osoba koje rade s mladima;
- postojanjem **programa istraživanja rada s mladima** usmjerenom prema participativnom istraživanju djelovanja koje se provodi u suradnji između istraživanja i prakse te stvaranjem baze znanja relevantne za praksu, politiku i obrazovanje;
- **utvrđivanjem i širenjem znanja** o postojećim sustavima (osiguranja) kvalitete i njihovom primjenom kao temeljem za precizno podešavanje i (daljnji) razvoj modela prilagođenih lokalnim uvjetima;

---

<sup>10</sup> [https://www.salto-youth.net/downloads/4-17-3301/European%20Training%20Strategy%20in%20the%20field%20of%20Youth\\_en.pdf](https://www.salto-youth.net/downloads/4-17-3301/European%20Training%20Strategy%20in%20the%20field%20of%20Youth_en.pdf)

- osnivanjem **nacionalne radne skupine**, predstavnika zajednice prakse u području rada s mladima koji bi mogli funkcionirati kao poveznice, središta znanja i koordinatori svih raznih mjera potrebnih za razvoj kvalitete.

## Zajednički smjer

### Unutar zajednice prakse u području rada s mladima

„Samo komunikacijom možemo otkriti ono što ne znamo da ne znamo!“

Zajedničko stvaranje i uključivanje svih kvaliteta zajednice prakse u području rada s mladima temeljni su preduvjeti za razvoj kvalitetnih praksi i politika rada s mladima. To zahtijeva **pružanje prostora za istraživanje, razmjenu i oslonac u primjerima dobre prakse u različitim oblicima prakse**, s pomoću (digitalnih) mreža, platformi i drugih sredstava, od lokalne do europske razine. Nužan je horizontalan protok komunikacije i dogovorene suradnje unutar zajednice prakse u području rada s mladima (*između različitih dionika unutar zajednice prakse*) i vertikalni protok (*između europske, nacionalne, regionalne i lokalne razine*).

Da bi rad s mladima u Europi napredovao, potreban je **koordinirani pristup učenju, dijeljenju, podupiranju i oslanjanju na razvoj rada s mladima i dobre prakse na lokalnoj razini, prema regionalnoj, nacionalnoj i europskoj razini** te obratno. Nadalje, snažnije zajedničko stajalište može se osigurati regionalnim europskim mrežama i razmjenom unutar i između njih kako bi se unaprijedile zajedničke strukture rada s mladima diljem Europe. Potrebno je jačati i integrirati europsku dimenziju u praksi rada s mladima na različitim razinama, posebno kako bi se marginaliziranim mladima omogućio pristup širem rasponu mogućnosti. Lokalne organizacije za mlade i rad s mladima na lokalnoj razini trebaju *biti upoznate* s mogućnostima na drugim razinama, upoznati se s „europskim politikama za mlade“ i sudjelovati u europskom radu s mladima i europskim programima za mlade te ih dalje razvijati.

Konvencijom je utvrđena potreba za jačanjem **suradnje unutar zajednice prakse u području rada s mladima** diljem Europe. Također je potrebno **ojačati odnose između nacionalnih i europskih strategija razvoja rada s mladima** te istaknuti njihovu međuovisnost i međusobnu povezanost. Za tu svrhu bit će važno uspostaviti uključivu, demokratsku i pristupačnu **višejezičnu** komunikaciju, suradnju i radne odnose unutar zajednice prakse, a posebno istraživanjem mladih, politikama za mlade i praksom rada s mladima. Potrebno je poboljšati kapacitete rada s mladima za analizu, ispitivanje i raspravu o (globalnim) trendovima u odnosu na vlastitu praksu, zajednički rad na poboljšanju kvalitete i utvrđivanje **zajedničkih pristupa** razvoju rada s mladima

u Europi. Sudionici Konvencije također su istaknuli potrebu za **savladavanjem prepreka i stvaranjem veza koje nedostaju** između različitih konteksta rada s mladima i različitih dionika unutar zajednice prakse interakcijom, učenjem, nadahnućem i potporom, jačanjem kapaciteta, razmjenom i primanjem ažuriranih informacija te upoznavanjem s relevantnim okvirima politika i zakonodavstvom.

Predložene mjere:

- **utvrditi** zajednicu prakse i uspostaviti komunikacijske i radne odnose unutar, posebice, tri područja, odnosno prakse, istraživanja i politike u sektoru za mlade;
- uspostaviti **nacionalne i međunarodne mreže za rad s mladima** te stručne saveze, strukture i sindikate za rad s mladima;
- osigurati **strukturno nacionalno i europsko financiranje** za suradničke strukture i mreže rada s mladima te participativno znanje i zajedničko stvaranje praksi;
- pružiti **informacije i jačati kapacitete u europskoj dimenziji**, europskim programima za mlade i postojećim resursima za osobe koje rade s mladima koji djeluju na drugim razinama prakse;
- razvijati, s pomoću participativnih procesa, otvorenu, uključivu, pristupačnu i višejezičnu **europsku digitalnu platformu za rad s mladima** kao alat koji se razvija za zajednicu prakse, u sinergiji i komplementarnosti s postojećim platformama; promicati takvu platformu osobama koje rade s mladima na lokalnoj razini, omogućujući njihovu primjenu kao mjesta za vršnjačko učenje i uzajamnu potporu, za inovacije i pokusno testiranje, za raspravu o kvaliteti i novim pitanjima;
- uspostaviti „procjenu suradnje“ u okviru **Odbora za praćenje, procjenu i učenje** kako bi se pratio napredak;
- primijeniti **Europsku konvenciju o radu s mladima** svakih pet godina kako bi se ocijenio napredak, revidirali ciljevi i odredio smjer kojim će se oni ostvariti.

## Izvan zajednice prakse u području rada s mladima

„Mladi nisu ograničeni samo na jedno područje i njihov se glas treba svuda čuti!“

U svijetu nepredvidivih društvenih promjena dobro povezan i podržan rad s mladima pokretačka je snaga za otpornost mladih i zajednice. Važno je **prenijeti vrijednost rada s mladima**, olakšati i poticati strukturnu i stratešku suradnju s drugim sektorima koji su važni za živote mladih.

Zajednica prakse u području rada s mladima trebala bi učinkovito **sudjelovati u različitim sektorima**, kako javnim tako i privatnim, kako bi ostala relevantna za mlade i napredovala u kontekstu priznavanja, inovacija i održivosti rada s mladima. Sinergije između različitih sektora i

dionika ključne su za dopiranje do svih mladih, te omogućuju da se njihovo mišljenje čuje pružajući im potporu u njihovu djelovanju i više ulaznih točaka za javne usluge i, kao rezultat toga, nikoga ne izostavljaju.

Postoji potreba za **strateškim i operativnim pristupima** međusektorskoj suradnji te za većom **horizontalnom suradnjom** kad je riječ o mladima (i radu s mladima) na svim razinama.

Predložene mjere:

- definirati **s kime** se treba uspostaviti međusektorska suradnja u skladu s prioritetima određenih dijelova zajednice prakse u području rada s mladima na svakoj razini i **s kojim zajedničkim ciljevima**; okupljajući različite dionike iz različitih sektora i s različitih razina kako bi se **stvorila sinergija**;
- podupirati stvaranje i funkcioniranje **multidisciplinarnih struktura, mreža i tijela za mlade** na lokalnoj i nacionalnoj razini.

## Priznavanje

„Pritisak zapošljivosti naveo nas je na razmišljanje o kompetencijama kao individualnoj imovini. Molbe za solidarnost i međuovisnost pozivaju nas da prepoznamo sustavnu prirodu kompetencija. Nijedna se kompetencija nije razvila u vakuumu. Drugi su nam ljudi potrebni.“

3. Konvencija pokazala je da se još uvijek premalo pozornosti posvećuje promicanju i priznavanju rada s mladima, a Bonski proces može biti prostor za stvaranje **zajedničkog diskursa** ne samo za priznavanje i validaciju učenja u radu s mladima nego i za priznavanje i validaciju rada s mladima općenito. Iako je priznavanje samo po sebi rezultat niza događaja, takav postupak zahtijeva **veća ulaganja u strateške i koordinirane napore i resurse kako bi se rad s mladima bolje shvatio, bio vidljiviji i vjerodostojniji kao samostalno područje rada**. Iako to zahtijeva suradnju, odnose i partnerstva s drugim sektorima, rad s mladima ipak zaslužuje vlastito mjesto unutar europskih političkih programa.

Izazov zajedničkog razumijevanja rada s mladima djelomično se povezuje s različitim tumačenjima terminologije povezane s radom s mladima. Razvojem **zajedničkog jezika, skup zajedničkih pojmova koji podupiru raširenu generičku definiciju** rada s mladima može poduprijeti stvaranje boljeg i šireg razumijevanja tog područja rada. Iako bi to trebalo **ostaviti dovoljno prostora za prilagodbu i povezivanje s lokalnim kontekstom i postojećim stanjem**, ono zahtijeva generičke osnove koje svi sektori i razine mogu prihvatiti.

Predložene mjere:

- organizirati **pravodobne događaje koji se ponavljaju**, kao što su ciljane kampanje ili godišnji tematski dani ili tjedan;
- razviti jasan i prilagođen **komunikacijski plan** koji povezuje sve razine;
- razviti **skup zajedničkih pojmova**, postojeće definicije rada s mladima, koji se mogu dogovoriti i upotrebljavati na nacionalnoj razini, koristeći se jednostavnim i odgovarajućim jezikom;
- osigurati **zajedničke napore u promicanju**, komunikaciji i širenju sadržaja povezanih s radom s mladima.

Pomak prema priznavanju rada s mladima podrazumijeva jačanje pristupa i mehanizama temeljenih na dokazima kako bi se **bolje pokazao učinak rada s mladima** ne samo na pojedince nego ponajprije na zajednice i društvo. Nadalje, pri rješavanju profesionalnih standarda **posebnu pozornost moramo posvetiti volonterskim praksama rada s mladima** kako bismo bolje razumjeli njihov doprinos tom području. S obzirom na Europsku agendu za rad s mladima i današnju situaciju s mladima u Europi, posebnu pozornost treba posvetiti jasnoj (iako ne iscrpnoj) agendi za istraživanje rada s mladima na sljedeći način:

- istraživati o odredbama za **uspostavu rada s mladima na nacionalnoj razini** u svim europskim zemljama (uključujući zakone o obrazovanju i osposobljavanju osoba koje rade s mladima);
- istraživati **postojeće zajednički dogovorene profesionalne standarde za obrazovanje i osposobljavanje osoba koje rade s mladima** (npr. modeli kompetencija i okviri, etički kodeks, kurikulum);
- **prenijeti nalaze istraživanja rada s mladima** u formate koje osobe koje rade s mladima i tvorci politika (i drugi) mogu upotrijebiti;
- istraživati **sudjelovanje volontera u radu s mladima**;
- osigurati **revizije** tematskih istraživanja o radu s mladima.

Povezivanje iz perspektive obrazovanja i osposobljavanja znači i **nadići ideju o integriranju neformalnog obrazovanja i učenja u formalne obrazovne sredine** te rad na koordiniranom sustavu jačanja suradnje između različitih sektora koji rade na zajedničkoj svrsi.

Predložene mjere:

- nastaviti s postojećim uspješnim inicijativama koje **prikazuju strukture visokog obrazovanja koje surađuju s neakademske zajednicama**, uključujući i rad s mladima;
- osnovati više zajedničkih prostora i uspostaviti **savjetodavnu skupinu** za obrazovanje i osposobljavanje osoba koje rade s mladima;

- organizirati **aktivnosti vršnjačkog učenja** na svim razinama za posebnu svrhu obrazovanja i osposobljavanja;
- surađivati s organizacijama koje su razvile **alate za potporu priznavanju** procesa učenja i ishoda (npr. Otvorene značke).

Nadovezujući se na prethodne procese, **validacija, certificiranje i akreditacija** ostaju područja rada koja isto tako zahtijevaju **zajednički diskurs**. Priznato zanimanje mora imati **obrazovni put**. Stoga kada je riječ o prijedlogu povećanja zajedničkih prostora, važno je razmotriti što umrežavanje („društveni kapital“) podrazumijeva i kako se to prenosi u različitim kontekstima. To jednako tako podrazumijeva ne samo daljnji razvoj i provedbu strategija i instrumenata za priznavanje i validaciju neformalnog obrazovanja i učenja u radu s mladima nego i razradu ponuda kojima se predviđaju **poveznice između obrazovanja i osposobljavanja** osoba koje rade s mladima.

Predložene mjere:

- **razjasniti razliku** između priznavanja zanimanja plaćenih osoba koje rade s mladima i profesionalizacije rada s mladima;
- razviti dopunske **mjere za validaciju učenja u radu s mladima** u formalnim obrazovnim kontekstima, što isto tako može značiti razvoj zajedničkih kurikuluma i standardnih tečajeva na nacionalnoj i europskoj razini;
- razviti zajedničku viziju **kvalifikacije za osobe koje rade s mladima**, kako bi se osigurala kvaliteta postupaka certificiranja u neformalnom obrazovanju i učenju te formalnom obrazovanju;
- uspostaviti **Europsku mrežu udruga osoba koje rade s mladima** i poduprijeti slične procese na nacionalnoj razini, ondje gdje još ne postoje, povezujući se s postojećim tematskim strategijama poput Europske strategije za osposobljavanje i Strategije za Youthpass;
- **nastaviti s europskim inicijativama** poput strateških projekata suradnje nacionalnih agencija kao što je Europe Goes Local ili obrazovanja i osposobljavanja osoba koje rade s mladima.

## Inovacije i novi izazovi

„Tijekom mnogo godina, problemi i izazovi u sektoru rada s mladima rješavali su se brzo, ali tijekom krize postalo je jasno kako ta brza rješenja ne funkcioniraju i nisu dovoljna“.

Zbog razornih učinaka pandemije **prekinuti su projekti (mobilnosti) mladih**. Zatvorene su brojne organizacije za rad s mladima i centri za mlade u vrijeme kada je **rad s mladima potreban više nego ikada** za pružanje potpore mladima u suočavanju s posljedicama pandemije. Socijalne i pravne posljedice pandemije bolesti COVID-19 nadilaze zdravstvene/epidemiološke i pokazuju važnost odgovarajuće komunikacije

o mjerama s mladima i njihovo uključivanje u planiranje i provedbu mjera ondje gdje je to moguće.

Rad s mladima trebao bi se razviti do faze u kojoj može postati **sigurnosna mreža** za sve mlade u vrijeme nesigurnosti. **Promicanje mentalnog zdravlja** smatra se ključnim pitanjem u radu s mladima. Osobe koje rade s mladima trebale bi biti osposobljene kako bi nastavile projekte **promicanja i očuvanja mentalnog zdravlja mladih**, posebno onih koji se suočavaju s intersekcijskim i drugim ranjivostima.

Tvorci politika za mlade trebali bi sudjelovati u konstruktivnom dijalogu s mladima i osobama koje rade s mladima kako bi **stvorili otpornije strukture rada s mladima** utemeljene na **načelima inovacija koje se temelje na dokazima**, obuhvaćajući **dugoročno razmišljanje, refleksivnost i rad s mladima utemeljen na strategiji** (umjesto na projektu). Svako djelovanje u Europskoj agendi za rad s mladima trebalo bi se temeljiti na tim načelima, imajući na umu da je suvremena praksa rada s mladima dio globalne zajednice.

Stoga bi trebalo poticati kulturu inovacija u praksi i praksu inovacija u radu s mladima na sljedeći način:

- poboljšati **pametan rad s mladima** uz veću usmjerenost prema **razvoju digitalnih kompetencija** mladih i osoba koje rade s mladima te **ulagati u tehnološku infrastrukturu i inovacije** što će pomoći prevladati **digitalni jaz** i osigurati **pristup** radu s mladima za sve mlade;
- učiniti **rad s mladima ekološki prihvatljivijim**. Poticati i dati prednost praksama i rješenjima koja su ekološki prihvatljiva, usklađenima s načelima održivog razvoja koje rad s mladima nastoji usaditi, a mladi to očekuju.

Bitno je jačati kapacitet rada s mladima za upravljanje europskim i svjetskim preobrazbama na sljedeći način:

- prepoznati da, iako je digitalni rad s mladima važan, on **ne može zadovoljiti sve potrebe mladih**. Stoga bi politike rada s mladima trebale aktivno podupirati razvoj **svih vrsta, modela i praksi rada s mladima**, kako bi se na prikladan način odgovorilo na postojeće stanje. Europska agenda za rad s mladima trebala bi nastaviti jačati ulogu rada s mladima u vrijeme nesigurnosti **očuvanjem vrijednosti rada s mladima**;
- promicati dimenziju **društvenih i globalnih izazova** u praksi rada s mladima;
- zalagati se da rad s mladima u Europi i globalno bude jedna od glavnih strategija razvoja građanskog društva;
- razvijati prakse i strategije za rad s mladima kako bi se mladima omogućilo **sudjelovanje u demokratskom društvu i unošenje promjena** kad je riječ o temama o kojima već iznose svoje mišljenje



- i koje ih zanimaju (kao što su pokreti povezani s klimatskim promjenama, rasna diskriminacija ili reproduktivno zdravlje);
- **stvarati prostore**, virtualne i stvarne, **za suradnju i razmjenu** na međuregionalnoj i globalnoj razini kako bi se zajednici prakse u području rada s mladima omogućilo da gleda izvan europskog konteksta.

## Okviri politika

Na živote mladih utjecalo je mnogo politika koje se razvijaju i provode na svim razinama, od lokalnih do nacionalnih, regionalnih i europskih. Praksa, međutim, pokazuje da druga područja politika često ne uzimaju u obzir učinak na mlade pri donošenju odluka. Sektor za mlade već dugo poziva na primjenu horizontalnog pristupa politikama za mlade, a isto bi trebalo primijeniti i kad je riječ o sastavnicama rada s mladima u tim politikama. Rad s mladima trebao bi biti sastavni dio politika za mlade, sustavnim uključivanjem potreba i mjera za rad s mladima u politike za mlade, kako vertikalno tako i horizontalno, ondje gdje je to primjenjivo.

Te bi se politike trebale provoditi na svim razinama i trebale bi se temeljiti na zajedničkoj izradi sa zajednicom prakse u području rada s mladima, uključujući mlade, u skladu s pristupom sudjelovanja koji se temelji na pravima, u kojemu se mlade prepoznaje kao glavne dionike čije je sudjelovanje ključno u svim tim procesima i strukturama. To također pomaže premostiti potencijalni jaz između promišljanja tvoraca politika, praktičara i stvarnih potreba mladih. Uključivanje istraživanja u donošenje politika trebalo bi dovesti do detaljnijeg pristupa rješavanju tih potreba utemeljenog na dokazima.

U sve globaliziranijem svijetu te politike mogu i trebaju uzajamno djelovati i s drugim postojećim stanjima izvan Europe. Nadalje, kako bi se osiguralo da te politike uistinu zažive, potrebno je osigurati održive mehanizme financiranja kako bi se ostvarili ciljevi.

Predložene mjere:

- **jačati suradnju** na europskoj razini između **Europske komisije i Vijeća Europe** koja bi trebala nastojati opsežnije širiti politike za mlade (i unutar nje, rad s mladima) horizontalno u drugim područjima donošenja politika;
- rad s mladima trebalo bi i dalje uklopiti u dugoročne **strategije za mlade** i njihove srednjoročne mjere (kao što su godišnji programi rada i dvogodišnji prioriteti sektora za mlade) u obje institucije.
- **uspostaviti, očuvati i dalje razvijati radne metode** koje uključuju mlade kao jednake tvorce politika koje na njih utječu te uključiti mlade u različita područja politika;

- **zakoni o mladima, zakoni o radu s mladima i strategije za rad s mladima** trebali bi postojati te ih se treba promicati diljem Europe, na lokalnoj, regionalnoj, nacionalnoj i europskoj razini, uz potporu suradnje EU-a i Vijeća Europe;
- Europski programi za mlade mogli bi dodatno pridonijeti razvoju politike rada s mladima u svim državama članicama **podupiranjem postupaka povezanih s politikama koje provode organizacije**;
- trebalo bi uspostaviti **sustavnu provjeru politika rada s mladima** uspostavom zajedničkoga europskog standarda kvalitete, uključujući skup pokazatelja za promicanje provedbe rada s mladima na svim razinama;
- politike za mlade također bi trebale razmotriti povezivanje i razmjenjivanje najbolje prakse s drugim postojećim stanjima diljem svijeta izvan Europe, tako da se europske politike za mlade (rad s mladima) uklopi i u međunarodne zakonodavne okvire;
- jačanje kapaciteta formalnih dionika politika kako **zajedno s mladima i osobama koje rade s mladima sudjelovati u izradi, provedbi i reviziji politika** poslužit će širem razumijevanju potreba mladih. Vladina tijela zadužena za politike za mlade i/ili rad s mladima jednako tako mogu imati ulogu u zalaganju za međusektorsku politiku za mlade među drugim vladinim sektorima.

## Strateški okvir za razvoj rada s mladima

Dvostruka predanost radu s mladima koju su posljednjih godina pokazale i Europska unija i Vijeće Europe poslužila je kao pokretačka snaga Europskoj agendi za rad s mladima.

Na Konvenciji je ponajprije predloženo da zajednica prakse u području rada s mladima više ne bi trebala postavljati pitanje što bi europske institucije trebale učiniti za rad s mladima nego što zajednica prakse u području rada s mladima može ili treba učiniti sama za sebe.

Međutim, to i dalje zahtijeva od institucija da odigraju svoju ulogu, iako sada možda manje kao glavni pokretači Europske agende za rad s mladima, a više kao oslonac. Odjel za mlade Europske komisije<sup>11</sup> i Odjel za mlade Vijeća Europe ipak su sastavni dijelovi Europske zajednice prakse u području rada s mladima. Sudionici Konvencije smatraju kako će Bonselom procesu najviše koristiti još **bolje usklađivanje** vizija institucija za rad s mladima unutar njihovih strategija za mlade.

---

<sup>11</sup> Sada službeno Odjel za mlade, volontere, solidarnost i stažiranje u Glavnoj upravi za obrazovanje, mlade, sport i kulturu Europske komisije

Postoji širok konsenzus da bi i Europska komisija i Vijeće Europe trebali sklopiti zajednički **zahtjev o obvezi** ili **memorandum o razumijevanju** kako bi se potvrdila priroda i razina potpore specifične za zajednicu prakse u području rada s mladima i u vezi s **povezivanjem Bonskog procesa sa širim paneuropskim inicijativama za obrazovanje i učenje**, kao što je Bolonjski proces za visoko obrazovanje. Također se traži veća i pravednija zastupljenost svih kutaka europske zajednice prakse u području rada s mladima te se tvrdi kako treba postojati veća „raznolikost kanala uključivanja“ ako se želi čuti mišljenje svih osoba koje rade s mladima. Bilo je neizvjesno u kojim bi se područjima trebalo provesti predloženo institucionalno usklađivanje, no **upućivalo se na partnerstva u kontekstu mreža i suradnje**. Ipak, sudionici su prepoznali da je partnerstvo EU-a i Vijeća Europe u području mladih već imalo značajnu koordinacijsku ulogu u mnogim aktivnostima u području rada s mladima u europskom kontekstu.

U sklopu toga institucionalnog okvira, kao dio strateške misije Europske agende za rad s mladima koju su predložile obje strane, postojala je potpora uspostavi radne skupine koja bi razmotrila suradnju, savjetovanje i razvoj u sklopu Bonskog procesa, uključujući praćenje napretka u ostvarivanju pojedinačnih ciljeva utvrđenih za Bonski proces i doprinos koji je tom procesu pridonio u okviru odgovarajućih strategija za mlade dviju institucija.

Kako bi se zaista i djelovalo, a da ne ostane sve na praznim riječima, smatra se kako europske institucije imaju ključnu ulogu u zagovaranju, savjetovanju, pomoći i inspiriranju razvoja rada s mladima unutar svojih zemalja članica.

Dodatne predložene mjere:

- jasno **uskладiti viziju rada s mladima** između dviju europskih institucija i javnog iskazivanja zajedničke predanosti;
- poduprijeti **radnu skupinu za zajedničko djelovanje** za praćenje uvođenja Bonskog procesa;
- **povezati** Bonski proces s drugim strateškim socijalnim i obrazovnim inicijativama unutar europskih institucija;
- osnovati **Nacionalne radne skupine** koje zajedno s cijelom zajednicom prakse stvaraju i upravljaju;
- promicati **priznavanje** neformalnog obrazovanja i učenja u radu s mladima i s pomoću njega;
- poticati **istraživanje** rada s mladima za zajednicu prakse u području rada s mladima utemeljenu na dokazima;
- osigurati „**uvjete za oblikovanje**“ za razvoj nacionalne potpore za pružanje usluga rada s mladima na lokalnoj razini;
- **održati** mogućnosti **razmjene i mobilnosti** za osobe koje rade s mladima

- pripremiti **razvoj kurikuluma** za obrazovanje i osposobljavanje za osobe koje rade s mladima;
- poduprijeti **inovacijska središta** za napredan i pionirski rad s mladima; osigurati **cjelovite participativne platforme** za dijalog i razvoj rada s mladima.

U okviru 3. Europske konvencije o radu s mladima pozivaju se europske institucije odgovorne za rad s mladima da uspostave snažnu strategiju komunikacije i umrežavanja kako bi prenijele svoja stajališta i predanost Bonskom procesu.

## Zaključci/završne riječi

Želimo se zahvaliti njemačkom Ministarstvu za obiteljska pitanja, starije građane, žene i mlade i svima uključenima zato što su omogućili 3. Europsku konvenciju o radu s mladima te EU-u i Vijeću Europe za njihovu potporu i izradu potrebnih političkih temelja i okvira.

Konvencija je intenzivnom raspravom i debatama među svojim sudionicima stvorila ideje i prijedloge za aktivnosti i mjere važne za sve aspekte našega raznolikog postojećeg stanja rada s mladima obuhvaćajući ih sve. Svi su ovi prijedlozi važni. Nadopunjuju se i uzajamno podupiru te zajedno oblikuju sveobuhvatan i cjelovit pristup daljnjem jačanju i razvoju rada s mladima. Stoga ih treba uzeti kao cjelinu.

Međutim, glavni je zaključak da je za napredak potrebno ojačati veze unutar i između svih razina zajednice prakse. Moramo premostiti jaz i više nego ikada sudjelovati u razmjeni mišljenja, zajedničkom stvaranju, suradničkom djelovanju te istodobno naučiti i odbaciti zastarjela saznanja kako bismo prihvatili nove i neočekivane izazove.

Ovom se Deklaracijom dopunjuje Europska agenda za rad s mladima. Bonski proces naš je zajednički napor da agenda zaživi. Stoga – ostvarimo je. Mladi u Europi ne **traže** i ne **zaslužuju** ništa manje od toga.